

«Det herlige lys»

Å SKJELNE RETT MELLOM LOV OG EVANGELIUM

Av Egil Sjaastad

Alt vi forkynner, skal være i samsvar med Skriften. Skriften har en indre og ytre klarhet som predikanten skal rekne med. På en måte skal han slippe å være usikker på om det er Guds ord han har forkynt.

Likevel går det an å hente fram enkeltheter fra Skriften og sette dem sammen slik at det likevel ikke blir til åndelig hjelp, men til forvirring. Tilhøreren får ikke innsikt i sin egen åndelige tilstand og heller ikke hjelp til å anvende Ordet rett i sitt hjerte og liv. «*Bare den er en rett forkynner som i tillegg til å presentere alle troens sannheter i samsvar med Skriften, også skjelner mellom loven og evangeliet.*»¹

Her har evangelisk luthersk kristendom lært oss å bruke «den hermenevtiske nøkkel». Hermenevtikk betyr *tolkningslære*. En «hermenevtisk nøkkel» er den nøkkel en bruker for å forstå Skriften rett. Her dreier det seg om å skjelne rett mellom lov og evangelium. Denne skjelningen skal ligge som en undertone i *all forkynnelse av Skriften*. Hvis en i forkynnelsen anvender en bibeltekst slik at den kommer i motstrid med læren om lov og evangelium, blir resultatet usunn sjelesorg. Eller for å si det positivt: Når Guds ord skal anvendes, blir det til åndelig hjelp når denne «hermenevtiske nøkkel» tas på alvor. På dette prinsipp skal forkynneren prøves. Holder han ikke mål her, ledes tilhørerne lett inn i hykleri eller trelldom. Det hjelper ikke om byggematerialet er godt, hvis en ikke kan bygge. Nå i Luther-året er det på sin plass å løfte fram dette punktet.

Å skjelne rett! Tankene ledes lett i retning av intellektuell innsikt når vi sier det slik. Intelligens skal ikke foraktes, det er rett nok. Men her dreier det seg like mye om *erfaringer med Guds ord*. Gud kan gi det «*herlige lys*» uten bestemte krav til tankekraft og logikk. Når spørsmålet blir: Hvordan kan jeg bli frelst, jeg som kjenner på denne fortvilede syndigheten i mitt indre? – da er det at vi for alvor merker hvor herlig denne læren er! Da skjønner vi den av personlig erfaring. Da blir det også klart at hele troslæren vil måtte preges av dette utgangspunkt. Menneskesynet (at vi er skapt i Guds bilde og allikevel fortapt i oss selv, arvesyndslæren), læren om hvordan bli omvendt, om hvordan bli frikjent i Guds dom (rettferdiggjørelsen), om hvordan vokse som en kristen (helliggjørelsen) og om de siste ting (eskjatologien) vil alle åpne seg til fulle først når denne «hermenevtiske nøkkel» brukes.

---

¹ Dr. Walther i *Law and Gospel*, Publishing House, St.Louis, en utgivelse av 1981, s.26.

Vi vil her gå inn på dette tema i 8 teser:

1) Lov og evangelium samsvarer med det bibelske todimensjonale gudsbilde. Når det forkynnes rett, får mennesker et møte med den levende Gud (Jes 6,3ff; Joh 3,16; Rom 8,3).

Det bibelske gudsbilde er mangfoldig. Vi makter ikke å trenge til bunns i Guds vesen. «Guddommens mysterier skal en heller tilbe enn spekulere i», er det sagt. Men Gud møter oss gjennom Skriften på to grunnleggende måter. Han trer fram for oss som den *hellige dommer* vi skal stå ansvarlig for. Og han trer fram som den *barmhjertige frelser*. I Kristus møter han oss med sin frelsende kjærlighet. Guds hellighet og Guds kjærlighet er hoveddimensjonene i et bibelsk gudsbilde. Derfor kan vi si at det Bibelen har et «todimensjonalt gudsbilde».

Forkynnelsen må gjerne gå inn på ulike tekster som framhever ulike sider ved Guds vesen. Men gjennom det hele skal Guds fullkomne hellighet og Guds fullkomne kjærlighet stråle fram. Hvis siktepunktet er å ta opp spørsmålet om vårt forhold til Gud og det å bli frelst, må begge disse dimensjonene prege forkynnelsen. Det dreier seg ikke først og fremst om hvilke begreper en bruker, men om at det som ligger i det todimensjonale gudsbilde, får «slippes løs» på forsamlingen.

Feil blir det hvis mennesker får et møte med Gud bare gjennom loven. Da vil kravene om et fromt og hellig liv føre til fortvilelse. Feil blir det også hvis Guds kjærlighet males for oss uten at hans hellighet tas på alvor. Da vil folk tenke at Gud ikke tar det så nøye. Dette avvik fra bibelsk kristendom er sterkt utbredt. Gud aksepterer deg, sies det, uten at det understrekes at Gud aldri kan akseptere den som ikke omvender seg fra sin synd. Han er jo hellig og tåler ikke syndere i sin nærhet uten at de er omvendt og i omvendelsen har kommet til tro på Jesus. Forkynnelsen må med andre ord følge Jesu anvisning i Luk 24,47:

«- og at i hans navn skal omvendelse og syndenes forlatelse forkynnes for alle folkeslag, fra Jerusalem av». Da gjøres det alvor av det todimensjonale gudsbilde. I omvendelsen gir vi Gud rett. Han er hellig og hans krav til oss er fullkommenhet. Syndenes forlatelse forkynnes til tro – på bakgrunn av det Jesus selv gjorde for oss da han døde og oppsto. Da tar vi imot Guds kjærlighet.

Golgata er stedet der Gud viser både sin hellighet og sin kjærlighet. Hans vrede over synden har basis i hans hellighet og *rammet Jesus*. Hans nåde har basis i hans kjærlighet og

---

viser seg i at Jesus døde *i stedet for* oss. Han viser sin kjærlighet «ved at Kristus døde for oss mens vi enda var syndere» (Rom 5,8)

Mange taler om Guds kjærlighet i allmenne kategorier uten å knytte den til Jesus og hans forløsningsverk. Kjærligheten betraktes som noe selvsagt. Eller forkynnelsen ønsker å si noe som møter et dypt psykologisk behov i menneskets innerste. Et behov for bekreftelse. Andre omtaler kjærligheten som en kraft en tar imot, og som forvandler livet. Alt dette er rett nok i sin sammenheng. Men holdes Guds åpenbaring av sitt vesen – *slik vi møter det på Golgata*, - utenfor, blir det hele vill-ledende.

2) Forskjellen mellom lov og evangelium løper gjennom hele Skriften. Loven svarer til vår naturlige tankegang, evangeliet er oss nytt og fremmed.

En vanlig misforståelse er at loven finnes i GT, evangeliet i NT. Her er det nødvendig å foreta en terminologisk avklaring. Moseloven står naturligvis gjengitt i GT. Men når vi bruker ordet «lov» i ordparet «lov og evangelium» betyr ordet lov *alt det Gud krever av meg*. Det trenger ikke engang være formulert i lovspråk. Det kan møte meg gjennom personskildringer i Bibelen, skildringer som Gud bruker for å framheve idealer eller gi advarende eksempler. Ja, alt som Guds Ånd bruker for å stille meg overfor noe Gud i sin hellighet krever, hører til loven (i denne betydning av ordet).

Loven er ikke ukjent for vanlige mennesker. I en tid med normmopløsning tenker vi lett at Guds lov – det Gud krever av oss – oppleves håpløst gammeldags. Men saken er at Guds lov til en viss grad virker kjent på mennesker. Det har sammenheng med det faktum at «lovens gjerning er skrevet i hedningenes hjerter» (Rom 2,14). Evnen til å erkjenne denne loven er ved synden kraftig svekket. Men når Guds lov forkynnes, kan endatil mennesker som framtrer fullstendig likegyldig med spørsmålet om Gud, oppleve seg reelt tiltalt. Det finnes kontaktpunkt i deres liv og hjerter for lovforkynnelse. Dette muliggjør en argumentasjon i moralske spørsmål der vi med et bibelsk utgangspunkt kan få kontakt og til en viss grad vinne gehør.

Ordet evangelium kan bety fortellingen om Jesu liv, død og oppstandelse. Da er ikke evangelium brukt med begrepet loven som motpol. Da dreier det seg om Jesus både som lovforkynner og frelser. Endatil uttrykket «å forkynne evangeliet» kan ha denne betydning.²

---

² Paulus kan også bruke ordet evangelium på denne måten, for eksempel når han skriver: «-etter evangeliet om den salige Guds herlighet, det som er blitt meg betrodd» (1Tim 1:11) i forbindelse med et avsnitt om loven.

Men når det dreier seg om ordparet lov og evangelium, tenker vi på de to begrepene satt opp mot hverandre. Da blir evangeliet betegnelsen på alt det som *Gud har gjort av kjærlighet til oss* i skapelse og forløsning. Primært dreier det seg om det han gjorde gjennom Sønnen, Jesus, for å vinne oss tilbake til seg. Dette evangelium *krever ingenting* av oss. Det forkynner at i Kristus har syndere alt de trenger for å være Guds barn her i tiden og i evigheten. I ham er det fullkommen tilgivelse. Gjennom nådemidlene gis den oss fritt og uten vilkår. Vi får leve og dø ikledd hans rettferdighet, den som består i Guds egen dom!

Dette er i virkeligheten et budskap som må forkynnes oss om igjen og om igjen. Det er egentlig i strid med all naturlig religiøsitet. Bare Guds Ånd kan levendegjøre det for hjertet så det får være så stort som det egentlig er!

Rom 3,28 spilte en viktig rolle under reformasjonen. Der fant de så klart uttrykt at frelsen er ved tro alene. Egen fromhet, egen åndelighet, egne gjerninger, kort sagt: ens egen rettferdighet kan ikke bidra *med noen ting* i spørsmålet om frelse. «*For vi er overbevist om at mennesket blir rettferdiggjort ved tro, uten lovgjerninger.*» Apostelens overbevisning ble deres: *Ved tro alene* mottar vi Guds nåde, og ved den settes vi inn i barnekår hos Gud, ved den tilgis alle våre synder. Ved tro alene får vi del i all åndelig velsignelse i Kristus og håp om evig salighet. Ved tro alene! Troen står her i motsetning til lovgjerningene, troen er hjertenes respons på Guds store frelsesgjerning i Kristus, det eneste grunnlag som himmelen aksepterer.

3) Evangeliet er beretninger om frelshistoriske kjennsgjerninger knyttet til Jesus - og tilsagnet om disse kjennsgjerningenes betydning for oss (pro nobis) slik Ånden bevitner den i hjertene.

Et viktig punkt i forkynnelsen av lov og evangelium er deres forhold til de historiske kjennsgjerningene. Kristendom er ikke filosofi. Kristendom er *beretninger om* hva Gud har gjort og *tolkning av* det han har gjort. I sentrum står de kjennsgjerningene som i vårt kirkeår kommer til uttrykk i de tre store høytider. Og der er påskebudskapet selve kjernepunktet. Det skjedde noe med avgjørende betydning for vårt gudsforhold. Og det som skjedde er gyldig i all evighet og tilregnes hver den som tror.

Prof. Jervell sa visstnok engang at det ikke ville anfekte hans tro om de fant Jesu legeme i en grav i Jerusalem. Dette er stikk i strid med Skriftens vekt på det *historiske grunnlag* for vår frelse. Paulus sier om Jesu oppstandelse: «*Men er ikke Kristus oppstått, da har dere en unyttig tro, og da er dere ennå i deres synder*» (1Kor 15:17). *At det skjedde er*

avgjørende for vår evige frelse. Kjennsgjeringene tolkes for oss ved Ånden i Bibelen. Å forkynne evangeliet er å fortelle om bestemte ting som skjedde i historien og proklamere dette for hjertene ut fra den tolkning apostlene har gitt disse Jesusbegivenhetene.

Luther skrev engang om hvor viktig det var å preke over troens tre artikler. Han tar for seg hvordan preke over 1.art. slik at det skapes tillit til denne allmektige Gud. Så sier han:

«Deretter skal folk undervises om forløsningen, at syndene er oss tilgitt ved Kristus.

Dit skal man føre alle artikler om Kristus – at han er født, død, oppstanden osv.»³

Merk hvor sterkt Luther knytter *alle* ledd i 2.trosartikkel til fundamental-temaet i all sann kristendom: Syndenes forlatelse. Han holdt også sterkt fram fram Jesu død og oppstandelse i forbindelse med dåpen og det nye liv i Ånden osv. Men sitatet her ser 2.art. under dens hovedperspektiv. For uten syndenes forlatelse blir det jo ikke noe kristenliv.

4) Gud ”arbeider” på to ulike måter i hjertene ved sitt ord: Gjennom sin “fremmede gjerning” (ved loven) og sin “egentlige” gjerning (ved evangeliet).

Når Gud tar seg av oss med det mål å føre oss til – og bevare oss i - troen på Jesus, har han en dobbel strategi. Han bruker for det ene loven. Med den avslører han at vi ikke verken før eller etter omvendelsen har noen egen rettferdighet å basere vårt frelseshåp på. Det er ikke minst tekster i Romerbrevet som beskriver denne siden ved Guds virksomhet.

Men vi vet at alt det loven sier, det taler den til dem som er under loven, for at hver munn skal lukkes og hele verden bli skyldig for Gud. Derfor blir intet kjød rettferdiggjort for ham ved lovgjeringer. For ved loven kommer erkjennelse av synd. Rom 3:19f

Guds egen hensikt med loven uttrykkes altså slik: ”- forat hver munn skal lukkes” ved at de får en ”erkjennelse av synd”.

Når det kalles hans fremmede gjerning, er det for å signalisere at Guds dypeste ønske er å frelse (1.Tim 2,4f). hans egentlige gjerning er skjer nemlig ved evangeliet. Gjennom loven trer han fram slik han er når han ”ikke er ikledd Kristus” sier Luther (og bruker dermed uttrykket ”ikledd Kristus” forskjellig fra det vanlige bruk, nemlig om de som tror.) Luther sikter der til Gud når han åpenbarer seg for syndere under henvisning til sin straffende rettferdighet. Da er Gud den farlige Gud. Dette er ikke bare et ”spill” fra Guds side, for utenom Kristus er det ingen frelse, bare vrede (Joh 3,36).

Ved loven avsløres ikke bare syndige enkelthandlinger, men noe av selve syndigheten viser seg. En får se at selve viljen er preget av syndefordervet. En ikke bare handler mot Guds

bud av vanvare. En vil ikke etter sitt gamle menneske (kjødet) leve rent og hellig og selvoppofrende. Svikten ligger ikke i det ytre først og fremst. Den ligger i de aller dypeste sjelsevner. Syndefallet har fått sine verste følger der, i vårt eget hjerte. Gjennom kristenlivet ser vi dette om igjen og om igjen fordi vi fortsatt er syndere etter vår gamle natur.

Kjødets attrå er jo fiendskap mot Gud, for det er ikke Guds lov lydig, kan heller ikke være det. (Rom 8:7) med andre ord: Det er umulig å få skikk på den gamle naturen så den helliggjøres.

Derfor vil også all 'egenrettferdighet' måtte avsløres som selvbedrag.

Egenrettferdigheten er snarere eksempel på menneskets innkrøktethet og syndighet. Ja, den er selve hovedsynden. For med den uttrykkes indirekte forakten for Jesus *som vår eneste rettferdighet hos Faderen.*

Her ligger forskjellen på fariseerens gudsforhold og tollerens gudsforhold. Lignelsen om de to kan først forstås rett når vi tar i betraktning hvem som forteller den, nemlig Jesus. Tollereren blir da typen på en som ikke har noe annet enn Guds nåde i Kristus å påberope seg. Fariseeren blir typen på den egenrettferdige, den som opererer med et regnskap overfor Gud der egen fromhet og egne gjerninger trekkes inn på pluss-siden i gudsforholdet.

Rom 7 har spilt en stor rolle i drøftingen av temaet lov og evangelium. I nyere tid har endog lutherske eksegeter ment at den beskrivelse av syndigheten som vi der finner, ikke passer på den troende Paulus

Men her er vi ved et punkt der den troendes erfaring også kan bekrefte den mer tradisjonelle lutherske eksegesi (som for eksempel prof. Olaf Moe forfektet i sin Romerbrevskommentar). I anfektelsens situasjon, når all fromhet er «plukket vekk» og en ser litt av «fordervelsens avgrunn» i seg selv, da vil den troende kjenne seg igjen i Rom 7,14ff!

Rosenius sier: «Det er spesielt i slike erfaringer (anfektelser) det blir nødvendig å ha en høyere og fastere grunn for troen enn alt det som synes og kjennes i oss, - en grunn som er helt utenom oss og over oss, - nemlig det at vi stadig og uavlatelig gjennom Ordet fester øynene på hva Gud selv har gjort og sagt om vårt barnekår.»

Kristus i oss, dvs alle utslag i oss av Kristussamfunnet – som følelser, erfaringer og frukter – blir aldri tilstrekkelig trøst. Gud må selv tre til med sin høyrehånds-gjerning, sin egentlige gjerning! Det vil si: Da må Gud åpenbare for hjertet hva evangeliet er! Det er ved evangeliet han virker troen på Jesus og føder oss på nytt. Gjennom evangeliet er det også at han bevarer oss i troen. Bare evangeliet er godt nok når kampen mellom det gamle og det nye menneske, mellom kjødet og Ånden, pågår, og vi synes hele vårt kristenliv bare er mislykket. Evangeliet om ham

---

³ Luther i de saksiske visitasjonsartikler, gjengitt i boken *Et ord i rette tid*, Lunde Forlag, 1998)

- som er synderes venn
- som viste det ved å dø for oss
- og som lot sin død gjelde som *vår* død under lovens dom

– det er eneste trøsten. Og den holder!

5) Når lov og evangelium forkynnes i «en viss samtidighet», driver loven synderen til Kristus. Evangeliets tilsagn «dreper» da anklagene, og samvittigheten opplever frihet.

Poenget her er uttrykket «i en viss samtidighet». Forkynneren skal altså ikke tenke at han skal forkynne bare loven en viss tid for deretter å forkynne bare evangeliet. Nei, forholdet mellom lov og evangelium er nok slik at loven kommer først rent saklig. Men det er ikke her tale om en kronologi. Forholdet er at evangeliet må forkynnes sammen med loven (uten å blandes sammen) for derved å kaste lys over lovens virkelige alvor. Å forkaste Jesus og vende seg fra ham i vantro, er jo den aller største synden (Joh 16,9). Og Jesu forløsningsverk er jo det aller sterkeste uttrykk for Guds hellige lov, nemlig at han som Guds egen sønn gikk inn under våre kår, bar vår synd til korset og tok vår straff på seg selv (Gal 3,13; 2.Kor 5,21; 1.Pet 2,24 mm). (Den stedfortredende straffelidelse – jf. debatter i dagspressen sist høst der noen fagteologer ikke kunne være med på at Jesu død skal tolkes på denne måten.)

Det er først når Kristus males for våre øyne at loven kan drive oss *til ham!* Blir ikke Kristus forkynt, driver loven oss bare til a) ny satsing ved egen kraft (eventuelt med hjelp fra Gud), b) til en bevisst avsvakkelse av lovens krav eller c) til fortvilelse under det faktum at en ikke ser noen utvei til frelse.

Gal 3,24 er ikke bare å forstå om dialektikken lov evangelium slik vi her har framstilt den. «Slik er loven blitt vår tuktemester til Kristus, for at vi skulle bli rettferdiggjort av tro.» Til Kristus betyr nok «inntil Kristus kom» (tolket i lys av frelseshistorien). Men uttrykket kan også ha såkalt *lokal* betydning: Jeg møter loven og drives ved den *til Kristus* så jeg kan bli rettferdiggjort av tro uten lovgjerninger. Saklig sett er dette i overensstemmelse med apostelens teologi f.eks i Rom 3.

Bare i Kristus «drepes» lovens anklager. Den som er i Kristus, kan regne med at de ikke tas til følge på den måten at en fordømmes. Rom 8,34 sier det med ettertrykk: «Hvem er den som fordømmer? Kristus er den som er død, ja, mer enn det: som også er oppstått, som også er ved Guds høyre hånd, som også går i forbønn for oss.» Når saken ligger slik an, har en kristen noe å møte lovens anklager med! Dermed er vi over på tese 6:

6) Forkynnelsen av evangeliet skal gi tilhørerne en rett skjelning mellom troens fullkomne rettferdighet (den vi kan bestå for Gud ved, Rom 4,4-6, og som gis oss i rettfærdiggjærselsen) og livets ennå mangelfulle rettferdighet virket ved Ånden gjennom det nye livs vokster (helliggjærselsen, Matt 5,20) møte med anføktelsen må rettfærdiggjærselsen fremholdes som kristenlivets livsvilkår.

Med livets rettferdighet menes den lovoppfyllelse som skjer i den kristnes liv. En er kalt til å leve nytt! Guds ord vil virke Åndens frukt. Denne frukt slår ut i konkrete gode gjæringer gjort i uselvisk kjærlighet. Og den slår ut i et stadig nei til Djevelen, verden og den gamle naturs fristelser.

Troens rettferdighet er den som omtales i Fil 3,9: «og bli funnet i ham, ikke med min egen rettferdighet, den som er av loven, men med den jeg får ved troen på Kristus, rettferdigheten av Gud på grunn av troen.» Det er altså en rettferdighet en får. Bare den holder mål i Guds øyne.

Forkynnelsen har her en viktig oppgave. De to slags rettferdighet må holdes fra hverandre selv om de står i en innbyrdes sammenheng. Uten troens rettferdighet eier vi ikke Den hellige ånd. Da blir det heller ikke tale om Åndens frukter, eller for å bruke tesens uttrykk: livets rettferdighet. Det kan nok bli mye godt på det menneskelige plan. Vi mennesker kan jo til en viss grad oppdras til å gjære godt rent horisontalt. Ytre sett vil mange av disse gjæringer ligne Åndens frukt. Men de springer ikke fram av troen og Ånden og er derfor ikke velbehagelige i det vertikale perspektiv (overfor Gud i frelsens sak).

Altså: Selv om livets rettferdighet hos en troende er virket av Ånden, vil den aldri kunne fungere som en rettferdighet som består i Guds dom. Hver gang vi kommer i anføktelse og strever med det faktum at vi ikke lever så godt som vi burde, ja, tvert imot kjenner på syndige tilbøyeligheter endog i de helligste stunder i livet, trenger vi det Rosenius kalte en «høyere og fastere grunn» under våre føtter. Da avhenger mye av om forkynneren kan lære tilhørerne å skjelle mellom den fullkomne rettferdighet som vi eier i Kristus og den partielle (delvise) rettferdighet som virkes i oss ved Ånden. Med *kristenlivets grunnvilkår* (se tesen) mener vi de vilkår som gjelder i vårt forhold til Gud med tanke på vår frelse. Dette grunnvilkår vil alltid være rettfærdiggjærselsen (altså troens rettferdighet) – ikke helliggjærselsen (eller livets rettferdighet). Ingen kommer dithen i sin helliggjærselse at han kan regne den som

tilstrekkelig basis for å kunne frikjennes i Guds dom. Nei, der vil Jesus alene være vår rettferdighet.

7) I evangeliet er synderen fri fra loven, dvs

a) fra dens forbannelse (Gal 3,13)

b) fra dens frelsesvilkår (Rom 10,4)

c) fri til å rette gjerningene mot nesten, i Den hellige ånds kraft.

Å være fri fra loven, kan bety flere ting. Forkynneren bør – for samvittighetenes skyld – vite å legge dette fram i sin bredde.

Friheten fra lovens forbannelse er det grunnleggende. *«Kristus kjøpte oss fri fra lovens forbannelse ved at han ble en forbannelse for oss. For det står skrevet: Forbannet er hver den som henger på et tre»* (Gal 3:13). Det innebærer at den forbannelse loven lyser over syndere, ikke rammer den som tar sin tilflukt til Jesus. Der har nemlig lovens forbannelse allerede blitt realisert. Kristus tok fordømmelsesdommen da han som den uskyldige identifiserte seg med vår syndighet og ble av Gud behandlet slik loven krever.

Brorsonsalmene «Hvem vil meg anklage» er et mesterstykke når det gjelder å få fram friheten fra lovens dom og anklage. Forkynnelsen har en viktig oppgave i å legge dette budskap inn i sjelene. Dess mindre folk kjenner de gamle salmene om rettferdiggjørelsen (bl.a denne), dess viktigere er det at saken holdes fram!

Friheten fra loven som frelsesvei er et Magna Charta til alle som strever med 'å få til' sin kristendom. Ingen kan på lovens vei nå fram til Gud. Paulus' jevnaldringer prøvde, men han måtte si: *«Da de ikke kjente Guds rettferdighet, men søkte å grunnlegge sin egen rettferdighet, gav de seg ikke inn under Guds rettferdighet»* (Rom 10:3). Det ble deres tragedie. I forkynnelsen må friheten fra loven forkynnes konkret rettet mot det strev som mange lever under. De er ufrie i sine samvittigheter, uten den sanne kristne glede. For de prøver så godt de kan, de kjenner nok budskapet om tilgivelse, men når de så er tilgitt, prøver de å bygge opp en rettferdighet slik jødene gjorde det. Men trygg og fornøyd blir de ikke. Noen prøver å satse på 'åndelige' gjerninger: bibellesing, bønn, aktiv innsats i kristent arbeid osv. ja, for enkelte synes dette viktigere enn å leve etter de ti bud i hverdagen. Vi får en eiendommelig kristendom som Luther karakteriserte omtrent slik: De lar loven regjere i samvittigheten og evangeliet i lemmene – i stedet for å la evangeliet regjere i samvittigheten og så legge loven på lemmene. Med det mente han: Loven, dvs Guds bud, skal av en kristen følges i hverdagens plikter og utfordringer. Noen frihet for kjødet skal ikke en kristen legge

opp til. Det er dødens vei. Men i samvittigheten, i relasjonen til Gud og i spørsmålet om min frelse, skal jeg la evangeliet gjelde! For det gjør nemlig Gud! Det frigjør meg fra all lovtrelldom. Jeg skal slippe å ta med meg mine gjerninger inn i 'brudekammeret'. Der regjerer bare Kristus, han som døde og oppsto for meg.

Når forkynneren ved Guds Ånd får satt dette på plass, kan han så med kraft henvise den troende til hverdagens utfordringer – både til kjærlighetens gjerninger på skaperplanet og til tjenesten for evangeliet på forløsningsplanet. Da kan nemlig dette gjøres uten at samvittighetene havner i trelldom og åndelig forvirring!

8) Lov og evangelium skal nettopp forkynnes, derfor må forkynneren finne kontaktpunkt i sjelene ved å gjøre fremholde *lovens nærhet til hverdagens utfordringer og synder og tiltale tilhøreren både med loven og evangeliet – og i et evighetsperspektiv.*

Dette dreier seg om hvordan nå fram med lov og evangelium. Nå er det dypest sett bare Ånden som kan skape og opprettholde troen. Det er frigjørende for en predikant å vite. I forklaringen til 3.trosartikkel heter det: «Jeg tror at jeg ikke av egen fornuft eller kraft kan tro på Jesus Kristus, min Herre, eller komme til ham. Men Den Hellige Ånd har kalt meg ved evangeliet, opplyst meg ved sine gaver.....» Troen er en Åndens gjerning i hjertene. Men Ånden bruker evangeliet. Det kan bare skje hvis det forkynnes! Forkynneren er et Åndens redskap! Dess klarere og mer nærgående (i positiv forstand) forkynneren kan få forkynt om Jesus, dess mer kan Ånden virke og gjøre sitt under i hjertene.

Vi skal senere gå litt mer inn på hvordan 'komme inn på livet' på folk, - både med loven og evangeliet. Her skal vi bare understreke betydningen av både å være konkret i lovforkynnelsen – nær livet – og holde fram evighetsperspektivet. Da blir det alvorlig å være en synder som ikke har orden på sitt forhold til Gud.

Også evangeliet må på et vis forkynnes konkret, slik at tilhørerne merker: Det angår jo den 'kategori' mennesker som jeg tilhører! Evighetsperspektivet i evangelieforkynnelsen er like viktig, nemlig at det forholdet til Gud som jeg eier i rettferdiggjørelsen, danner grunnlaget for den måte jeg blir behandlet på på dommens dag. Jeg blir frikjent!

En av de største svakhetene i mye av dagens forkynnelse, er at den mangler evighetsdimensjonen. «Kroppens oppstandelse og det evige liv» er lite framme. «Skal derfra komme igjen for å dømme levende og døde» blir enda mindre holdt fram. Det evige skille mellom «sauene» og «geitene» (Matt 25) undergraves.

Ved århundreskiftet 1700/1800 var mange prester farget av rasjonalismen. De fikk høre fine ord om treklangen *Gud, dyd og udødelighet*. Aktuelle prekentema kunne være: Intelligent jordbruk, potetdyrking og økonomi, nødvendigheten av treplanting osv. Men siden de ikke hadde noen teologi som *virkelig reiste og besvarte de grunnleggende evighets-spørsmålene*, ble det ikke noe åndelig liv ved forkynnelsen.

Er det for sterkt å si at i dag skjer noe tilsvarende? Mange forkynner et greit og engasjerende budskap om fredsarbeid og miljø og medmenneskelighet og omsorg og positivt selvbilde og kommunikasjon og innbyrdes gode relasjoner osv. En prøver å se alt dette med 1. trosartikkel som referanseramme. Vel og bra. Men hva har skjedd? Har forkynnelsen blitt horisontalisert? Er tankegangen slik: Siden folk ikke lenger spør etter en nådig Gud (en sannhet med store modifikasjoner), må forkynnelsen finne noe annet vesentlig å ta fram? Hva blir resultatet av en slik forkynnelse i det lange løp? Ofte ikke mye mer enn det en idealist eller en humanist eller en ekspert eller en sosialarbeider eller en psykolog kunne ha sagt, (naturligvis bortsett fra den referanseramme som 1. trosartikkel har gitt dem). Evangeliet får lyde sjelden eller uklart.

En forkynner skal være i bevegelse bort fra det almenreligiøse. Det innebærer blant annet å forkynne slik at tilhøreren forstår: Med alt mitt engasjement for det gode her i denne verden er jeg fortsatt en fortapt synder som må ha løsning på spørsmålet om evigheten! Hvis ikke tolker tilhøreren forkynnelsen ubønhørlig inn i sin almenreligiøse ramme. Det vil oftest bety at den tolkes *lovisk* - i en eller annen form

Læren om syndefordervet

Lov og evangelium hører sammen med en annen lære som er nødvendig for å kunne forstå den. Det er læren om syndefordervet. Fra 1.Mosebok til Åpenbaringen lærer Skriften oss at Gud handler med menneskene langs to linjer: Lov og evangelium. Men den grunnleggende problemstilling er den samme langs begge linjene: Menneskets syndighet. Gud må virke med sin **fremmede** gjerning (loven) for å vise oss vårt behov for den **egentlige** (evangeliet). Og dette virker Gud gjennom forkynnelsen. Innen luthersk teologi er det viktig å understreke at dette pågår hele kristenlivet. **Syndefordervet er nemlig av samme art hos kristne som ikke-kristne.**

Brynjulf Hoaas har i en artikkel om Luthers skrift *Mot Latomus* vist hvordan Bibelens lære om synden farger alle grunnleggende lærepunkter i Luthers teologi.

«Både Latomus og Luther skjelner skarpt mellom menneskets tilstand før og etter dåpen, før og etter nåden, men på helt forskjellig vis. Det de diskuterte, var om synden som forblir (i den troende) virkelig er synd! Her er det nok å peke på at synd for Luther etter sin natur og sitt vesen (substans) er den samme hvor den enn finnes. - - Slik er synden i oss etter dåpen virkelig synd etter sin natur. Følelsen av vrede og ond lyst er akkurat den samme i den fromme som i den gudløse, den samme før og etter nåden.»

Denne understrekning av NT's arvesyndslære må få konsekvenser for forkynnelsen. Også de troende trenger en vekkende forkynnelse av lov og evangelium.